

คอลัมน์ “บางขุนพรหมชวนคิด” ฉบับวันที่ 26 มีนาคม 2569

เมื่อเศรษฐศาสตร์ต้องพูดภาษาคน

สุพริศร์ สุวรรณิก

นักศึกษาปริญญาเอก เศรษฐศาสตร์การเงินครัวเรือน

University of Wisconsin-Madison สหรัฐอเมริกา

สัปดาห์ที่ผ่านมา ผมได้รับโอกาสให้ไปนำเสนองานวิจัยที่ Midwest Economics Association (MEA) Conference ซึ่งเป็นหนึ่งในงานวิชาการทางเศรษฐศาสตร์ระดับประเทศของสหรัฐฯ และได้เข้าฟังปาฐกถาพิเศษจากศาสตราจารย์ Justin Wolfers นักเศรษฐศาสตร์ชื่อดังแห่ง University of Michigan-Ann Arbor ในหัวข้อ “Economics for Humans” อันเกี่ยวกับบทบาทของนักเศรษฐศาสตร์ในโลกสาธารณะ

ผมยอมรับว่าเป็นหนึ่งในปาฐกถาที่ทรงพลัง และทำให้ผู้ฟังที่เป็นนักเศรษฐศาสตร์ทั้งหมดต้องนำไปคิดต่อไม่น้อย ไม่ใช่เพียงเพราะเนื้อหาคมคายหรือเปี่ยมด้วยอารมณ์ขัน แต่เพราะเขาตั้งคำถามที่สำคัญมากกับคนในวิชาชีพนักเศรษฐศาสตร์อย่างเรา

คำถามนั้นเรียบง่าย แต่หนักแน่นมาก เหตุใดเศรษฐศาสตร์ซึ่งควรช่วยให้สังคมตัดสินใจได้ดีขึ้น จึงกลับไม่ค่อยได้รับความไว้วางใจจากสาธารณะเท่าที่ควร?

ในฐานะคนทำงานด้านเศรษฐศาสตร์ ผมฟังแล้วรู้สึกสะท้อนใจอยู่ไม่น้อย เพราะถ้ามองอย่างตรงไปตรงมา ปัญหาส่วนหนึ่งอาจไม่ได้อยู่ที่คนทั่วไป “ไม่เข้าใจเศรษฐศาสตร์” เพียงอย่างเดียว แต่อาจอยู่ที่พวกเราเองด้วย ที่มักอธิบายโลกในภาษาที่คนทั่วไปเข้าไม่ถึง หรือบางครั้งก็พูดราวกับว่าความแม่นยำทางวิชาการสำคัญกว่าการสื่อสารให้ผู้คนเข้าใจว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตเขาอย่างไร

Wolfers เสนอประเด็นที่น่าขบคิดมาก เขาบอกว่า ในอดีต การสื่อสารสู่สาธารณะอาจง่ายกว่านี้ เพราะสื่อมีไม่กี่ช่องทาง นักเศรษฐศาสตร์ไม่กี่คนก็สามารถเป็น “เสียงหลัก” ในพื้นที่สาธารณะได้ แต่โลกวันนี้เปลี่ยนไปหมดแล้ว ผู้คนไม่ได้รอฟังเฉพาะจากหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์อีกต่อไป พวกเขาอยู่บน YouTube, podcast, TikTok, Instagram, Reddit และแพลตฟอร์มอีกมากมาย

ความหมายของเรื่องนี้คือ ถ้านักเศรษฐศาสตร์ยังสื่อสารแบบเดิม ก็เท่ากับเรากำลังปล่อยให้พื้นที่สาธารณะถูกเติมเต็มโดยคนอื่น บางคนอาจมีความเห็นอันแรงกล้า แต่ไม่ได้มีความรู้จริง บางคนอาจมีอุดมการณ์หรือตั้งธงนำมาก่อนข้อเท็จจริง หรือบางคนเพียงอยากมีชื่อเสียงในฐานะ “ผู้รู้” โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อความถูกต้องมากนัก

Wolfers ใช้คำอธิบายแบบนักเศรษฐศาสตร์ได้อย่างน่าสนใจ เขาบอกว่าเวลานักข่าวโทรมาขอความเห็นหลายคนมักปฏิเสธเพราะคิดว่า “ฉันไม่ได้เชี่ยวชาญเรื่องนี้แบบตรงตัวพอจะพูด” แต่ถ้าสิ่งที่เราสนใจจริง ๆ คือการยกระดับคุณภาพของบทสนทนาในสังคม คำถามที่ควรถามอาจไม่ใช่ “ฉันสมบูรณ์แบบพอจะพูดหรือยัง” แต่คือ “ถ้าไม่ใช่ฉัน แล้วจะเป็นใคร”

และบ่อยครั้ง คำตอบก็คือ **คนที่ได้พูดแทนเราอาจเป็นคนที่รู้เรื่องน้อยกว่าเราเสียอีก**

ประเด็นนี้ฟังดูแรง แต่ผมคิดว่ามันจริงพอสมควร ในโลกความเป็นจริง คนที่รีบวิ่งเข้าหากล้องหรือไมโครโฟนที่สุด ไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่รอบคอบที่สุดเสมอไป คนที่ระมัดระวังคำที่สุดหรือคิดถึงข้อจำกัดของหลักฐานมากที่สุด มักกลับเป็นคนที่เจียบที่สุด นี่จึงกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างหนึ่งของพื้นที่สาธารณะ **คือคนที่ควรพูดมักไม่พูด ส่วนคนที่ไม่ควรพูดกลับพูดเสียงดัง**

อีกประเด็นที่ผมชอบมากคือเขาเตือนนักเศรษฐศาสตร์ว่า “คุณอยู่ในธุรกิจที่ขายความเข้าใจ” ถ้าเช่นนั้น การสื่อสารที่เข้าใจยากหรือเข้าถึงยาก ก็ไม่ต่างจากการตั้งราคาแพงเกินไป

ทุกครั้งที่เราใช้ศัพท์เทคนิคเกินจำเป็น พูดซับซ้อนเกินไป หรืออธิบายแบบไม่มองตาคนฟัง เรากำลังเพิ่ม “ต้นทุน” ในการทำความเข้าใจให้คนอื่น และเมื่อต้นทุนสูง คนก็จะเลิกฟังไปหาแหล่งอื่นที่เข้าใจง่ายกว่าแทน แม้แหล่งนั้นจะให้คำอธิบายที่ไม่ถูกต้องก็ตาม

ผมคิดว่าประเด็นนี้สำคัญมาก โดยเฉพาะในแวดวงวิชาการ **เรามักถูกฝึกให้เขียนอย่างแม่นยำ แต่ไม่ได้ถูกฝึกมากพอให้เขียนอย่างมีชีวิต** เราคุ้นเคยกับคำว่า “ครัวเรือนรายได้น้อย” จนบางครั้งลืมไปว่าในโลกจริง สิ่งที่เรา กำลังพูดถึงอาจหมายถึง แม่เลี้ยงเดี่ยวที่กำลังกังวลว่าจะมีเงินพอซื้ออาหารให้ลูกหรือไม่ การแปลภาษาวิชาการให้กลับมาเป็นภาษาที่คนใช้ในชีวิตรประจำวัน จึงไม่ใช่เรื่องของการลดทอนความจริง แต่เป็นการบอกความจริงแบบที่ผู้พูดและผู้ฟังมองเห็นใบหน้าซึ่งกันและกัน การสื่อสารที่คำนึงถึงทั้งเหตุผลและความรู้สึกของปฏุชนจะช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจและซึ้งน้ำหนักได้ดีขึ้น

Wolfers ยังย้ำด้วยว่า เวลาพูดกับคนทั่วไป เราไม่ควรเริ่มจากเครื่องมือหรือวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ แต่ควรเริ่มจากโลกแห่งความเป็นจริง คนส่วนใหญ่ไม่ได้อยากรู้ว่าเราใช้แบบจำลองอะไร ใช้ข้อมูลชุดไหน หรือประมาณค่าอย่างไรเป็นลำดับแรก (เพราะเก็บเอาไว้อุดในงานวิชาการระหว่างนักเศรษฐศาสตร์ด้วยกันก็ได้) สิ่งที่พวกเขาอยากรู้คือ “ตกลงเรื่องนี้มีความหมายอย่างไรกับชีวิตฉัน” หรือ “ตอนนี้เกิดอะไรขึ้นกับเศรษฐกิจและฉันควรเข้าใจมันแบบไหน”

แน่นอนครับว่า นี่ไม่ได้แปลว่าวิธีการทางเศรษฐศาสตร์ไม่สำคัญ แต่ถ้าเราหยุดอยู่ที่นี้ เราก็อาจลืมหารกิจที่ยิ่งใหญ่กว่านั้นของวิชาเศรษฐศาสตร์ นั่นคือ การช่วยให้สังคมมองโลกได้ชัดขึ้น เข้าใจการเลือกได้อย่างและเสียอย่าง (trade-off) ได้ดีขึ้น แยกสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาออกจากปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่สาเหตุได้ดีขึ้น และเห็นผลข้างเคียงของนโยบายก่อนที่จะสายเกินไป

อีกเรื่องที่ผมเห็นด้วยกับ Wolfers มากคือ การสื่อสารสาธารณะไม่จำเป็นต้องหมายถึงการเป็นคนดัง ไม่จำเป็นต้องว่าทุกคนต้องไปออกรายการระดับประเทศหรือเขียนบทความลงสื่อใหญ่เสมอไป เราแต่ละคนอยู่ใน “ชุมชน” ของตนเองอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัย เมืองที่เราอยู่ องค์กรวิชาชีพ กลุ่มผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่น หรือแม้แต่พื้นที่ออนไลน์เล็ก ๆ ของตัวเอง คำถามจึงไม่ใช่ว่าเราจะเป็นคนดังได้ไหม แต่คือ **“เราจะใช้ความรู้ของเราให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ที่เราอยู่ได้อย่างไร”**

ผมชอบที่เขาพูดถึงความสัมพันธ์แบบ “เกมที่เล่นซ้ำ” (repeated games) ด้วย เช่น ความสัมพันธ์กับ นักข่าว คนทำสื่อ หรือสาธารณะทั่วไป การตอบคำถามหนึ่งครั้งไม่ใช่เหตุการณ์ครั้งเดียวจบ แต่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความไว้วางใจในระยะยาว ถ้าวันนี้เราไม่ใช่คนที่เหมาะที่สุดจะตอบ แต่ช่วยชี้ทางให้เขาไปหาคนที่เหมาะกว่า ครั้นหน้าเมื่อมีเรื่องที่เราเชี่ยวชาญจริง คนเหล่านั้นก็มีแนวโน้มจะกลับมาหาเรา นี่เป็นมุมคิดที่ทั้งเรียบง่ายและใช้ได้จริงมาก

เหนือสิ่งอื่นใด ผมคิดว่าหัวใจของสิ่งที่ Wolfers พยายามบอกคือ นักเศรษฐศาสตร์ไม่ควรสวม “หน้ากากนักเศรษฐศาสตร์” ตลอดเวลา เราไม่จำเป็นต้องพูดเหมือนตำรา ไม่จำเป็นต้องทำตัวให้ดูขมขื่นเพื่อให้คนเชื่อถือ และไม่จำเป็นต้องลดทอนความเป็นมนุษย์ของตัวเองเพื่อรักษาภาพลักษณ์ความเป็นผู้เชี่ยวชาญ

ตรงกันข้าม เขากลับบอกว่า ถ้าจะสื่อสารให้ดีต้อง “เป็นตัวเองมากขึ้นอีก” ถ้าเราเริ่มต้นจากการพยายามเป็นคนอื่น เราจะยิ่งฟังดูไม่จริงใจและไม่น่าเชื่อถือ

ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์คนหนึ่ง ผมฟังแล้วรู้สึกว่ายากที่เราไม่ได้ใช้ได้เฉพาะกับคนที่ออกสื่อบ่อยเท่านั้น แต่ใช้ได้กับพวกเราทุกคน ไม่ว่าเราจะสอนหนังสือ ทำวิจัย เขียนคอลัมน์ หรือคุยกับคนรอบตัวเรื่องเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

เพราะในท้ายที่สุด เศรษฐศาสตร์จะมีคุณค่าได้จริง ไม่ใช่เพราะสมการของเราสวยเพียงใด หรือแบบจำลองของเราซับซ้อนเพียงไหน แต่เพราะเราสามารถทำให้ผู้คนใช้ความรู้เหล่านั้นมองโลกได้ดีขึ้นหรือไม่

หากสังคมไม่เชื่อมั่นนักเศรษฐศาสตร์ ปัญหานั้นอาจไม่ใช่แค่เรื่องภาพลักษณ์ของวิชาชีพ แต่มันอาจหมายถึงโอกาสที่สังคมจะตัดสินใจผิดพลาดในเรื่องใหญ่ ๆ มากขึ้น ตั้งแต่นโยบายเศรษฐกิจมหภาค นโยบายการค้า นโยบายตลาดแรงงาน ไปจนถึงสวัสดิการของผู้คนในชีวิตประจำวัน

ผมกลับจากงานสัมมนาในครั้งนี้ พร้อมกับความรู้สึกชัดเจนอย่างหนึ่งว่า บางทีสิ่งที่วิชาเศรษฐศาสตร์ต้องการในเวลานี้ ไม่ใช่เพียงงานวิจัยที่ดีขึ้นเท่านั้น แต่ต้องการ “การสื่อสารที่จริงใจ เข้าใจง่าย และเป็นมนุษย์มากขึ้น”

เพราะบางครั้ง สิ่งที่สำคัญไม่แพ้การ “คิดให้ถูก” ก็คือการ “พูดให้คนฟังเข้าใจและอยากฟังต่อ” ครับ

**** บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล ซึ่งไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของหน่วยงานที่สังกัด ****